

BALOGH BÉLA, PUTNOK ÉS HARMAC TÖRTÉNETÍRÓJA

BODNÁR MÓNIKA

Balogh Béla nevével először debreceni egyetemistaként találkoztam, mikor a néprajzi tanszék hallgatójaként részt vettem az akkor induló Gömör-kutatásban. Aztán évekkel később, mikor a putnoki Gömöri Múzeum élére kerülve megkezdtém a múzeumi könyvtár kialakítását, a helytörténeti könyvek sorából nem hiányozhatott Balogh Béla munkája, melyben Putnok mezőváros történetét írja meg.¹ A mű eredeti, kézírásos, be kötött példánya még az állandó kiállítás rendezésekor, 1987 januárjában került be a múzeumba, így közel 10 éven keresztül látható volt a kiállításon. Köszönet érte Balogh Béla egyik kiváló utódjának, Molnár Miklós lelkipásztornak, aki a putnoki református egyház éléről a budapesti Kálvin téri gyülekezet élére távozván, értesülve a már szerveződő putnoki múzeumról, megőrzésre a gimnázium könyvtárának adta át a kézírásos könyvet.² Nem sokkal a putnoki Gömöri Múzeum megnyitója után, hála a nagylelkű adományozóknak, három nyomtatott példány is került a múzeum birtokába.³ A Putnok történetével foglalkozó munka két részből áll. Az elsőben a település régebbi történetét ismerteti a szerző a kezdetektől egészen 1848-ig. Ír Putnok kialakulásáról, fekvéséről, határaitól, annak változásáról a környező települések pusztulását követően. A fellelhető források tükrében felvázolja a város utcahálózatának fejlődését. Megemlékezik a Putnoky család – Putnok első magánbirtokosai – történetéről, amihez természetesen felhasználja a családi levéltár iratanyagát. Ezek az okmányok kitűnő és nélkülözhetetlen forrásanyagként szolgáltak Putnok város történetének, életének megismeréséhez is, amint erre a kötetben a szerző több alkalommal hivatkozik.⁴ Ugyanakkor sajnálattal kell tudomásul vennie, hogy a Serényi család, amely – a Putnokyak és az Orlayak után – midőn munkáját írta már 200 éve volt földesura a városnak, a 19. század előtt nem tartózkodott állandóan Putnokon. S bár a család levéltára becses forrásául szolgálna Putnok 18. századi történetének megismeréséhez, Balogh Béla – mint írja – *bár célt nem érhetett, teljes reményt táplál azíránt, hogy egykor ki fog tölteni azon hézag, mely ezáltal a város történetének megírásában felmarad.*⁵ Ír a putnoki római katolikus egyház történetéről, nehezményezve, hogy többszöri kérése ellenére sem kapott adatokat a lelkészi hivataltól. Meggyőződése szerint azonban a putnoki római katolikus egyház a legrégebb alapítású keresztény egyházak egyike Gömörben, Putnok monográfiáját nem tartja megírhatónak anélkül, hogy említést ne tegyen róla. Egyúttal reményét fejezi ki, hogy az általa összegyűjtött töredékek mi-

1 Balogh B., 1894.

2 Az adományozást később levélben is megerősítette. Lásd Gömöri Múzeum Adattára (továbbiakban GMA) ltsz: 93.6.1. Putnok történetének eredeti kézírásos kötete GMA ltsz. 96.58.1.

3 Köszönet érte Egerszeginé dr. Hurták Erzsébetnek, Lenkey Istvánnak és Regéczy Lajosné Ursziny Annának (ltsz. Gömöri Múzeum Könyvtára 234, 236, 237; GMA 88.37.1.)

4 Balogh B., 1894. 21. és 38.

5 Balogh B., 1894. 127. Sajnos ez azóta is várat magára.

előbb egy terjedelmes dolgozattal fognak pótoltatni.⁶ Annál részletesebben ismerteti a putnoki református egyház történetét, megjegyezve, hogy az egyháznál lévő adatokból egy terjedelmes és érdekes egyháztörténeti tanulmányt lehetne írni, s aki egykor erre vállalkozik, nem fog hálátlan feladatot vállalni.⁷

Balogh Béla hosszú oldalakon keresztül ecseteli a település közösségének szervezeti életét, bár igazán mélyrehatóan inkább a számára időben elérhető korra, a 19. század első felére vonatkoztatva teszi ezt. A községi élet ismertetésének kiegészítéseként ad leírást a lakosság műveltségi viszonyairól, művelődéséről, szokásairól, viseletéről, lakásvizonyairól, a település társadalmi és etnikai rétegződéséről, valamint birtokviszonyairól.

Putnok történeti monográfiájának második része a település 1848 utáni történetét taglalja. Az 1848–49-es események leírása után Putnok város politikai viszonyait és társadalmi életének változását rögzíti az 1850–1880-as évekre vonatkozóan, beágyazva azokat a magyarországi viszonyokba. Ennek során a szerző több személyes élménnyel, tapasztalattal fűszerezi például a szabadságharc bukását követő önkényuralmi időszak eseményeinek leírását.⁸ Értékesek a település társadalmi összetételére vonatkozó feljegyzései. Ugyancsak a második részben kerül sor a putnoki zsidóság, és a zsidó hitközség történetének ismertetésére. Az erről szóló fejezetet az izraelita hitközség művelt jegyzője, Hoffmann Ábrahám dolgozata nyomán közli Balogh Béla.⁹

Ezt követően emlékezik meg a szerző a korabeli Putnok életében fontos szerepet játszó társulatok, intézetek és vállalkozások tevékenységéről, így a kaszinó, a méhésztársulat, a városi óvoda, a népbank, a Sajó-völgyi múmalom társulat, a művelődési társulat, a csizmadiacéh s végezetül a putnoki fürdő történetéről, mely leírás napjainkban, több mint száz év távlatából számos rendkívül érdekes és tanulságos adalékkal szolgál. Ezt követően Putnok mezőgazdálkodási és éghajlati viszonyainak ecsetelésével zárul a monográfia.

Elolvasva e nagyszerű munkát, óhatatlanul fölmerül a kérdés: milyen eszme vezérelte Balogh Bélát, Putnok református lelkészét, hogy ilyen részletességgel megírja befogadó városa történetét? Erre a kérdésre a szerzői előszóban találjuk meg a választ: *Midőn évekkel ezelőtt a putnoki ref. egyház lelkészévé lettem, kevéssel belépésem után hivatalosan megkerestettek, hogy a város képviselő-testületében részemre feltartott helyet foglaljam el. – Bár a helyi közviszonyokkal még teljesen ismeretlen valék, de állásomnál fogva a felém irányult bizalom elől nem térhettem ki, – annyival inkább pedig, mert lelkemben is buzgott a vágy, hogy a város közjáva és emelkedésében mielőbb közreműködhessek. ∴ Putnok multjának tanulmányozásában tehát első indokom csak az volt, hogy a város régibb községi viszonyaival alaposan megismerkedvén, a gyakran vitássá vált kérdésekben én is kellőleg tájékozva legyek, s a magánérdekekbe ütköző tulhajtásoktól óvakodva, közjóra irányuló törekvéseimben annál osztatlanabb méltánylásra számíthassak.*¹⁰ Ebből az idézetből az tűnik ki, hogy az 1860-as években az egyházközség lelkésze a polgári életben is nagy tisztességnek örvendett, s a képviselő-testületnek is tagja lett. legalábbis esetünkben. A város vezető testületének tagjaként nem engedhette meg magának a legcsekélyebb mértékű tájékoztatlanságot sem. Időt, energiát

6 Balogh B., 1894. 132. A putnoki római katolikus egyház történetét – éppen az itt felvetett hiányosságokra hivatkozva – Csomor Ernő plébános írta meg 1966-ban. Munkája nyomtatásban nem jelent meg, de a kézirat a plébánia hivatalban fellelhető, másolatban GMA Irtsz. 89.145.1.

7 Balogh B., 1894. 151. Ez azóta is aktuális.

8 Balogh B., 1894. 171.

9 Balogh B., 1894. 201–213.

10 Balogh B., 1894. 3–4.

nem kímélve kutatott a régmúlt emlékei között, saját szavait idézve *behatolt a régi községi viszonyok tanulmányozásába*, s az idő múlásával mindinkább érdekelte és vonzotta őt a város története.¹¹ Ezután tudatosan kereste az erre vonatkozó adatokat, s tette fel kérdéseit Putnok éltesebb polgárainak. Kíváncsiságát mindenütt azzal indokolta, hogy elegendő adat összegyűjtése esetén meg szándékozik írni Putnok történetét. Ennek részben eleget is tett, amikor újságcikkek formájában közzétette így szerzett ismereteinek egy részét.¹² De akkor már sokkal nagyobb cél lebegett a szeme előtt. Tudta, felmérte, mekkora kincs az, aminek munkája nyomán birtokába jutott. Elhatározta, hogy munkálkodását folytatja, az összegyűjtött, feledéstől megmentett adatokat megóvja az enyészettől, s egységbe rendezve adja át a városnak. *S ez tulajdonképpeni oka e mű megírásának* – írja Balogh Béla 1881 márciusában – *mert csak ekként remélhetem leginkább, hogy az általam összegyűjtött adatok együttességökben maradnak fel, sőt egykor, egy kimerítőbb dolgozathoz felhasználhatóknak.*¹³

Putnok történetének Balogh Béla munkájához mérhető nagyságrendű, monografikus szemléletű feldolgozása azóta sem született. A mű bekerült a tudományos vérkeringésbe. A századforduló táján indult nagyszabású vállalkozás, a *Borovszky Samu* által szerkesztett *Magyarország vármegyéi és városai* sorozat *Gömör-Kishont vármegye* címet viselő kötetének Putnokra vonatkozó adatai – hol hivatkozva rá, hol hivatkozás nélkül – lépten-nyomon ebből a munkából származnak.

Putnok történetének olvasójában óhatatlanul fölmerül a gondolat, hogy ez az alkotás tapasztalt szerzőre vall, hisz a történelmi dokumentumokban és az adatok kezelésében való jártassága rögtön szembetűnik. S nem csalatkozik az, aki arra gondol, hogy e nagyszabású vállalkozás megírásának tudományos előzménye is lehetett. Balogh Béla putnoki szolgálata előtt Harmacon volt református lelkész, s ott töltött éveit írta meg Harmac történetét.

Harmac református kisközség a Rima völgyében, ma Szlovákiában található. Krónikása 1848-ig vetette papírra a falu történetét. A bevezetőben ír a település középkori történetéről és a községi birtokviszonyokról. Ezt követően, két részre tagolva dolgozatát, részletesen feldolgozza a 100 éves egyház történetét (1. rész: 1748–1822., 2. rész: 1822–1848.). Forrásai az 1748-tól fellelhető egyházi anyakönyv és a protokollumok voltak. Mégsem pusztán egyháztörténetről van szó, mert mindhárom egységben van egy-egy fejezet, mely a népelettel, a népszokásokkal, a népjellem alakulásával foglalkozik. Emellett az egyháztörténeti fejezetekben is számos néprajzi adatot talál a figyelmes olvasó.

Terjedelmét tekintve ez az írás nem mérhető Putnok történetéhez, de a szerző igényessége, a forrásokra való pontos és szakszerű hivatkozása már itt is megmutatkozik. A szövegben gyakran hivatkozik *Bartholomaeidesz* híres munkájára Gömör vármegyéről, Béla király névtelen jegyzőjének krónikájára, egyházi okiratokra és más forrásokra. Balogh Bélának eme munkája mind ez ideig csak kéziratban volt olvasható, de a rimaszombati székhelyű Gömör-Kishonti Múzeumegyesület 1997-ben nyomtatásban is megjelentette.¹⁴

A *Harmaci krónika* kéziratának három példánya ismeretes a kutatók előtt. Az egyiket – feltételezhetően az eredeti, több helyen javított példányt – Balogh Béla magával vitte Putnokra. Ez a putnoki református egyház tulajdona, fénymásolatát a putnoki

11 Balogh B., 1894. 4.

12 Balogh B., 1894. 4–5.

13 Balogh B., 1894. 5.

14 Balogh B., 1997.

Gömöri Múzeum Adattárában őrzik.¹⁵ Ebben a példányban számos kéziratos javítás fedezhető fel, amit feltehetőleg maga a szerző hajtott végre. Erre utal az a tény, hogy a kézirat 7. lapja ki lett vágva, s aztán a javításoknak megfelelően bemásolva. A kivágott lapot egy másik kéziratos könyvben, Balogh Béla 1853-ból származó olvasmányi naplójában találtam meg 1996-ban a putnoki református egyházi irattárban. A másik példányt, amelyet feltételezhetően a Putnokon fellelhető példányról maga Balogh Béla másolt át, a harmaci református egyház levéltárában őrzik.¹⁶ A harmadik, Felső Nagy János harmaci bíró által 1877-ben, majd erről 1931-ben Domonkos Gyula által lemásolt példány, melyet mindketten kiegészítettek egyéb, a falut és az egyházat érintő feljegyzésekkel is, szintén a harmaci református egyház levéltárába került.¹⁷

Összehasonlítva a Putnok és a Harmac történetét feldolgozó munkákat, megállapítható, hogy míg Putnok esetében az egyházak története a település egészének történetébe ágyazva, mintegy annak kiegészítéseként jelenik meg, addig Harmac esetében ez éppen fordítva van. Ez utóbbinál az egyháztörténet játssza a főszerepet, s ebből kibontakozva, mintegy ehhez kapcsolódóan jelennek meg az egyéb jellegű történeti adalékok. Másik szembeötlő különbség, hogy míg Putnok történetét a kezdetektől 1880-ig tárgyalja, addig Harmac esetében – eltekintve a bevezető fejezettől – 100 évre korlátozza ezt az időszakot, 1748-tól 1848-ig. Ennek nyilvánvaló oka a forrásokban, a források milyenségében keresendő. Míg Harmac régmúltjáról írásos dokumentumok – az egyházi iratanyagot kivéve – nem álltak a szerző rendelkezésére (s azok csak 1748-tól, mint erre a bevezető sorokban hivatkozik), addig Putnok esetében bőséges forrásul szolgált a Putnok család levéltár, s egyéb fellelhető iratok.

Egy másik forrást viszont mindkét esetben használt a szerző, s ez az élők emlékezete. Harmac esetében olvashatjuk az 1822. évi birtokarányosításról: *vétenék Harmac múltja ellen, ha érintetlenül hagynám, hogy millyen volt határának proportio előtti berendezése, s kinézése; annyival inkább, mivel vannak még életben olly öregek, kik szemekkel látták annak egykori képét, s olly szívesen beszélnek el a' tudakozónak.*¹⁸

Közös viszont a két munkában, hogy mindkét esetben két részre tagolja a dolgot. Harmac esetében a határt 1822, a birtokarányosítás, vagy más néven proportio éve, Putnok esetében az 1848-as forradalom éve jelenti.

De ki is volt valójában Balogh Béla, e két jelentős történeti munka szerzője? A már említett Borovszky-féle vármegyemonográfia „Irodalom, tudomány, művészet” fejezetében ezt írja róla *Komoróczy Miklós: (serkei) ev. ref. lelkész Putnokon. Kiválóan szép egyházi beszédein kívül, melyeknek egyrésze nyomtatásban is megjelent, számos hírlapi közleményt írt a megyei és fővárosi lapokban. Legjelentékenyebb munkája Putnok város története.*¹⁹

A Balogh Béla címszó után a fent említett vármegyemonográfiában az *almási* előnevű Balogh Sámuel következik, aki 1867. október 15-én hunyt el mint serkei református lelkész, mely hivatalt 1834-től viselte. Papi hivatása mellett filozófiai és esztétikai tanul-

15 GMA ltsz. 89.73.1.

16 B. Kovács István, a kötet szerkesztője ez utóbbit mondja eredetinek, s a putnoki példányt Balogh Béla saját kezű másolataként említi. Véleményünk szerint ez fordítva igaz, bár ennek igazolása további vizsgálatot igényelne.

17 A Gömör-Kishonti Téka 2. köteteként 1997-ben Rimaszombatban megjelent *Harmaci krónika* e harmadik példány alapján készült Illesztettek még a kötet végére egy válogatást a tárgyalt időszakból származó egyháztanácsai jegyzőkönyvekből és számadáskönyvekből, tehát azokból a dokumentumokból, melyeket Balogh Béla is használt. *Balogh B.*, 1997.

18 *Balogh Béla: Harmac története (Kézirat)* 13. GMA 89.73.1.

19 *Borovszky S.*, szerk. é. n. 362–363.

mányokat írt, s ilyen irányú munkásságáért a Magyar Tudományos Akadémia 1858-ban levelező tagjává választotta.²⁰ Az itt említett forrásokból nem derül ki, hogy Balogh Bélának és Balogh Sámuelnek köze van egymáshoz. Talán nem tévedek, amikor azt állítom, hogy ezzel a címszavak írói sem voltak tisztában, ugyanis csak ezzel magyarázható az a tény, hogy míg Balogh Sámuel *almási*, addig Balogh Bélát *serkei* előnévvel illették. Ez utóbbi nyilvánvalóan lakhelyére, gyermek- és ifjúkorának helyszínére utal. Balogh Sámuelről viszont tudjuk, hogy a Borsod megyei Nagybarcán született, atyja Balogh Mózes ott volt református lelkész.²¹ Az *almási* előnevet az ősök származási helyéről kapta. Ősei ugyanis az Ugocsa megyei Fertős-Almásón laktak. A 19. század elején négy testvér: Balogh Pál, József, Ferenc és Sámuel együttesen folyamodtak nemes Ugocsa vármegyéhez nemesi voltak bizonyosága érdekében. Hosszas nyomozás, számos tanú kihallgatása után a megye a kért okmányt ki is adta. Ennek részleteiről *Nagy Károly* számol be *Dr. Almási Balogh Pál életútja* című könyvében.²²

Tehát nem akármilyen családból származott Balogh Béla. A családfát vizsgálva megállapítható, hogy az egyenes- és oldalági felmenők között számos tanult ember, református lelkész, jogász és orvos volt található, akiknek többségétől az irodalom és a tudomány sem állott távol. Ilyen előzmények után már nem meglepő, hogy ő is gyakorlott tollforgatóként, történeti munkák szerzőjeként áll előttünk. Ehhez nyilvánvalóan hozzájárult iskoláztatása is. Mint arról *Sáros-Patakon a' hely. hitvallást követők' főiskoláján 1852-dik év január 15-dik napján Zsarnay Lajos főiskolai igazgató* által kiadott iskolai bizonyítvány tanúskodik, *Balogh Béla 22 éves sajókeszi születésű ifjú, kinek édes atyja Balogh Sámuel serkei lelkész, s aki alsóbb iskoláit részint a rimaszombati, részint a pataki gimnáziumban bevégezvén, 1844. július 19-én az akadémikusok közé fölvétetett, az akadémiai tudományokat hetedfél éven át hallgatta szorgalommal, a tudományokba 's nyelvekben kitűnő osztályzatra érdemesítették. Ez a bizonyítvány Katona Pál ideiglenes e. jegyző által felolvastatott a Gömöri Egyházmegye Rimaszombatban tartott közgyűlésén 1852. május 21-én.*²³

Balogh Béla 1852–1857 között édesapja káplánjaként szolgált Serkén,²⁴ majd ezt követően került a harmaci református egyházközség élére, ahonnan 1866-ban Putnokra hívták. A lelkészválasztásra 1866. április 8-án került sor.²⁵ Hogy a putnokiaknak milyen fontos volt, hogy Balogh Béla elfogadja meghívásukat, azt bizonyítja az a tény is, hogy az egyháztanács ugyanebben a hónapban többször is egymás után az új papi díjlevélről tárgyalt.²⁶ Ennek megfelelően a putnoki hívek egy 80 köből életből álló alapítványt hoztak létre azzal a céllal, *hogy ezen alapítvány az egyház kezelése alá helyeztetvén, ennek magtárilag kezelt kamataiból az elválasztott lelkész Balogh Béla úr évi fizetése, de csakis egyedül a nevezett lelkész úr személyét illetőleg pótoltsassék ki – az eddigi hiteles conscriptio szerint befolyó fizetés évenként 80 köbölíg biztosítsassék.*²⁷ Figyelmet érdemel az alapítványi kötelezvények azon kitétele, mely szerint *aláb írt alapítók ezen alapítványt csak is egyedül Balogh Béla úr személyéhez kötik, s az eből jövőre származtatható minden következtetések nélkül, határozottan kikötik maguknak a' jogot, hogy a' nevezett*

20 Borovszky S., szerk. é. n. 363.

21 Nagy K., 1992. 14.

22 Nagy K., 1992. 11–14.

23 Az eredeti iskolai bizonyítvány a putnoki ref. egyház tulajdonában, másolata GMA ltsz. 89.73.2.

24 Nagy K., 1992. 18–19.

25 A putnoki ref. egyház lelkészválasztásáról szóló jegyzőkönyv a putnoki ref. egyház tulajdonában

26 1866. április 15, 22, 29, Protocollum ... 428–429–430. (A putnoki ref. egyház tulajdonában)

27 1866. április 29-i ülés jegyzőkönyve. Protocollum 430.

lelkész úr putnoki papságának meg szűntével az általuk e tekintetben tett alapítványukkal szabad tetszésük szerint rendelkezhessenek.²⁸ Tehát a felajánlás személyesen Balogh Bélának szólt. Hogy ezt a gesztust a leendő lelkész mivel érdemelte ki, arról a források nem árulkodnak. Közrejátszhatott azonban benne, hogy a család nem volt ismeretlen Putnokon: édesapját 1819–1820-ban putnoki akadémikus tanítóként említik a források.²⁹ Akár ezért, akár másért, Balogh Béla személyét mély tisztelet övezte mind Putnokon, mind az egyház berkeiben. Erre utal Megomi József egyházmegyei főtanácsnok 1866. április 6-án kelt levele az egyházközség főgondnokának címezve, melyben ez olvasható: *A' tisz. Balogh Béla úr putnoki papságához csak szerencsét kívánhatok az egyháznak! Ő ellene, maga az irigység sem tehet kifogást. Ő minden tekintetben derék papi egyén!*³⁰

Mint már az előzőekből kiderült, Balogh Béla a putnoki meghívást elfogadta. Beiktatására egy évvel később, 1867. május 5-én került sor, s ezt követően hosszú évtizedeken keresztül munkálkodott a gömöri kisvárosban. 1892. december 22-én bekövetkezett halála első évfordulóján a hálás utókor a Putnoki Népbank jóvoltából *Balogh Béla Alapítványt* hozott létre. Ez az alapítvány kizárólag közjótékonyági célokat volt hivatott szolgálni.³¹

IRODALOM

Balogh Béla

1894 Putnok mezőváros múltja s újabb kora 1881-ig. Rimaszombat

1997 Harmaci krónika (1748–1848). Történeti jegyzetek a harmaci református egyház s népközség múltjából. Gömör-Kishonti Téka 2. Szerk.: *B. Kovács István*. Bevezető tanulmány: *Nagy Janka Teodóra*.

Borovszky Samu szerk.

é. n. Magyarország vármegyei és városai. Gömör-Kishont Vármegye. Budapest

Nagy Károly

1992 Dr. Almási Balogh Pál életútja 1794–1867. Nagybarca–Ózd

28 Másolatban GMA ltsz. 87.62.5.

29 *Nagy K.*, 1992. 14.; Balogh Béla Putnok történetéről írott munkájában közli a tanítók (rektorok) névsorát, melyben Balogh Sámuel neve is szerepel, de még csak nem is utal rá, hogy az édesapjáról lenne szó. *Balogh B.*, 1894. 150.

30 Másolatban GMA ltsz. 87.62.4.

31 B.-A.-Z. Megyei Levéltár V. 188. 1. kötet – képviselő-testületi ülések jegyzőkönyve

Béla Balogh schrieb als reformatischer Pfarrer von Putnok die Geschichte der Stadt. Er beschreibt darin die Entstehung, die Lage von Putnok, die Veränderung der Stadtgrenzen, die Entwicklung des Straßennetzes, die Gutsherren der Stadt, die gesellschaftlichen Schichten der Bevölkerung, die Bildungsverhältnisse usw.

Beim Leser steigt unvermeidlich der Gedanke auf, daß diese Arbeit einen erfahrenen Verfasser vermuten läßt. Und wer daran denkt, daß es hierfür auch eine Vorgeschichte geben muß, ist nicht im Irrtum. Béla Balogh war vor seiner Amtszeit in Putnok Pfarrer in Harmac und schrieb während den dort verbrachten Jahren die Geschichte von Harmac. Im Hinblick auf den Umfang kann dieses Werk nicht mit der Geschichte von Putnok verglichen werden, doch die anspruchsvolle Arbeit des Verfassers, seine präzise und fachgerechte Bezugnahme auf die Quellen sind schon hier zu finden. (Diese Arbeit erschien 1997 in gedruckter Ausgabe, zuvor konnte sie nur in der Handschrift gelesen werden.)

Doch wer war Béla Balogh, der Verfasser dieser zwei bedeutenden Geschichtsarbeiten? Aus den Quellen geht hervor, daß es unter seinen Vorfahren zahlreiche Geistliche, Juristen und Ärzte gab, denen zum größten Teil die Literatur und Wissenschaft nicht fern stand. Unter Berücksichtigung dieser familiären Veranlassung und der in Sárospatak verbrachten Studentenjahre ist die Tatsache nicht überraschend, daß auch er als geübter Mann von der Feder vor uns steht. Nach seiner Studienzeit diente er 1852–57 als Kaplan seines Vaters in Serke, danach kam er an die Spitze der Harmacer Kirchengemeinde, von wo er 1866 nach Putnok abberufen wurde.

Er nahm die Putnoker Berufung an und wurde am 5. Mai 1867 eingetragen. Seitdem lebte und diente er lange Jahrzehnte hindurch bis zu seinem Tode am 22. Dezember 1892 in Putnok. Er genoß eine derart große Popularität, daß die Putnoker an seinem ersten Todestag eine Stiftung mit seinem Namen gründeten, die Wohltätigkeitszwecken diente.

Mónika Bodnár